

رساله‌ی دکتری: ملیحه زینلی محمود ابادی، ۱۳۹۷

مقایسه‌ی اندیشه‌های حکمی و فلسفی در شاهنامه فردوسی و دیوان اشعار ناصر خسرو

تاریخ ایران، با ادبیات فارسی پیوند عمیقی دارد. نمی‌توان از فرهنگ ایران به‌عنوان یک فرهنگ غنی سخن گفت و از ادبیات و آثار درخشان ادب فارسی سخن نراند. ایرانیان به‌زعم اکثر محققان و پژوهشگران عرصه‌ی ادب و فرهنگ؛ مردمانی اهل حکمت، اندیشه و فلسفه بوده‌اند. در این میان، فردوسی و ناصر خسرو جایگاه ویژه‌ای دارند؛ زیرا در آثار هر دو شاعر، با اندیشه‌های فلسفی، دینی و اخلاقی بسیاری روبرو هستیم. در اشعار این دو شاعر؛ شاهد جلوه‌های متفاوتی از این نوع حکمت ایرانی هستیم. مباحثی مانند؛ اخلاق، فلسفه و منطق، طب، موسیقی، جبر و اختیار، قضا و قدر، حساب و هندسه، نجوم و ... شاهنامه‌ی فردوسی و دیوان ناصر خسرو، جلوه‌گاه بروز و ظهور اندیشه‌های حکمی و فلسفی ایرانیان است. در شعر فردوسی و ناصر خسرو جدا از شباهت‌ها و تفاوت‌هایشان، شاهد ستایش خرد، نیکی، آزادی و اختیار انسان، مانند رکن مهم هستی‌شناسی فرهنگ ایرانی می‌باشیم. این رساله از یک مقدمه و شش فصل تشکیل شده‌است. در مقدمه؛ به گسترش فرهنگ عمیق ایرانی، فصل یکم؛ کلیات پژوهش، فصل دوم؛ تعاریف و مفاهیم، فصل سوم؛ مضامین حکمی و فلسفی شاهنامه‌ی فردوسی، فصل چهارم؛ مضامین حکمی و فلسفی دیوان ناصر خسرو، فصل پنجم؛ مقایسه‌ی اندیشه‌های دو شاعر و نهایتاً نتیجه‌گیری پرداخته شده‌است.

کلیدواژه‌ها: حکمت، فلسفه، شعر، فردوسی، ناصر خسرو.

شماره‌ی پایان‌نامه: ۱۲۷۲۰۱۰۱۹۴۱۰۰۹

تاریخ دفاع: ۱۳۹۷/۰۳/۲۹

رشته‌ی تحصیلی: زبان و ادبیات فارسی

دانشکده: علوم انسانی

استاد راهنما: دکتر ابوالقاسم امیراحمدی

استاد مشاور: دکتر علی عشقی سردهی

Ph.D. Dissertation:

The comparison of wisdom and philosophical reflections in ferdoosi s shahnameh and Naser Khosro s Diwan

History of Iran has a deep connection with the Persian literature. It is impossible to speak of Iranian culture as a rich culture and not to mention of the literature and brilliant Persian works. For most scholars and researchers in the field of literature and culture, Iranians have

been people of wisdom, thought and philosophy. Meanwhile, Ferdowsi and NaserKhosrow have a special place, because in the works of both poets, we encounter many philosophical, religious and moral ideas. In the poetry of these two poets, we see different effects of this kind of Iranian wisdom; Topics such as ethics, philosophy and logic, medicine, music, algebra, arbitrariness, judgment and magnitude, calculus and geometry, astronomy and ... . Ferdowsi's Shahnameh and NaserKhosrow's Divan is the manifestation of the emergence and evolution of the ideological and philosophical views of Iranians. In the poetry of Ferdowsi and NaserKhosrow, apart from their similarities and differences, we see the praise of wisdom, goodness, freedom and mankind as an important pillar of the ontology of Iranian culture. This essay consists of an introduction and six chapters. In the introduction the development of deep Iranian culture has been studied. Afterwards in chapter one; general research; second chapter; definitions and meanings; chapter three; the theological and philosophical terms of Ferdowsi's Shahnameh; chapter four; the theological and philosophical terms of NaserKhosrow's Divan; chapter five; comparing the thoughts of the two poets have been mentioned and analyzed; and finally, a conclusion has been made.